

Geliş Tarihi:

14.03.2023

Kabul Tarihi:

12.06.2023

Yayımlanma Tarihi:

26.06.2023

Kaynakça Gösterimi: Erken, Ali (2023). Anne babaya bağlanma ve erkeksi davranış arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(46), 564-578.

doi: 10.46928/iticusbe.1058676

ROBERT KOLEJİ'NİN BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİNE DEVRİ SÜRECİNDE YAŞANANLAR: 1960-1971

İnceleme

Ali Erken

Sorumlu Yazar (Correspondence)

Marmara Üniversitesi,

ali.erken@marmara.edu.tr

Ali Erken Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. Yakın dönem Türk tarihi, kültür ve eğitim politikaları, Balkanlar üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

ROBERT KOLEJİ'NİN BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİNE DEVRİ SÜRECİNDE YAŞANANLAR: 1960-1971

Ali Erken
ali.erken@marmara.edu.tr

Özet

Amerikan misyonerlerinin ülke dışında açtıkları ilk eğitim kurumlarından olan Robert Kolej uzun yıllar Osmanlı Devleti bünyesinde faaliyetini sürdürmüştür. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte öğrenci profili ve müfredatı değişime uğrayan Robert Koleji 1950'li yıllara kadar Türk öğrencilerin gittiği İngilizce eğitim veren özel bir lise olarak kalmış, 1950'lerden sonra ise yükseköğretim diploması veren bölümleri de açılmıştır. Mühendislik, İşletme gibi alanlarda derece veren yüksekokul kısa süre sonra ekonomik açıdan zorlanmaya başlamıştır. Amerikalı müteveli heyetinin okulu Türk yönetime devri isteği ağır basmış, Türk yetkililer de bu yaklaşıma destek vermiştir. Türkiye'de yaşanan siyasi gelişmelerin de Amerikan yönetiminin tavrını etkilediğini söylemek mümkündür. 1960'lı yıllarda Amerikan karşıtlığının artması bu açıdan tedirginliği arttırmıştır. Robert Koleji yüksekokul kısmının eski kampüs ile birlikte Türk yönetime devredilerek yeni bir üniversite haline dönüşmesi süreci 1971 senesinde son şeklini almış, bu tarihte Boğaziçi Üniversitesi kurulmuştur. Boğaziçi Üniversitesi kurulduktan sonra Amerikan desteği ve Robert Koleji geleneği kısmen devam etmiş, ancak zamanla yeni bir kurum kimliği yerleşmeye başlamıştır.

Amaç: Bu makale Robert Koleji Yüksek Okulu'nun bir yükseköğretim merkezi olarak son yıllarını ve Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi sürecini inceler. Dönemin siyasi gelişmelerinin eğitim politikalarına tesirine odaklanır. Devir öncesi ve sonrası yaşanan gelişmeleri derinlemesine ele alıp süreçte rol alan isimlerin bakış açılarını ve Boğaziçi Üniversitesinin doğuşunun hem Amerikan hem Türk tarafı açısından nasıl yorumlandığını ortaya koymayı amaçlar.

Yöntem: Çalışma Robert Kolej arşivleri ve biyografik anlatıları dayalı olarak Robert Kolej'in Boğaziçi Üniversitesine dönüşümündeki farklı dinamiklere odaklanır.

Bulgular: Robert Koleji'nin "Türkleşmesinin" Amerikan Müteveli Heyeti'nin ısrarlı teklifleri ve Türkiye'deki siyasi kültürel koşulların değişimi ile birlikte ortak bir karara varılarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi'nin yeni bir yükseköğretim kurumu olarak ortaya çıkışı 1960'lı yılların sertleşen ideolojik söylemi, okul yönetiminin değişen tercihleri ve son olarak Soğuk Savaş konjonktürünün getirdiği öncelikler ile birlikte mümkün hale gelmiştir.

Özgünlük: Çalışma incelediği arşiv kaynakları itibari ile özgün bir anlatı sunar. Robert Koleji arşivlerinde yer alan detaylar okulun Milli Eğitim Bakanlığı'na devrine dair yeni bilgiler sunar. Bu bilgiler biyografik anlatılar ile birlikte sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Robert Kolej, Türk-Amerikan İlişkileri, Boğaziçi Üniversitesi, Siyasi Tarih, Yükseköğretim

JEL Sınıflandırması: F50

THE TRANSFER OF ROBERT COLLEGE TO BOGAZICI UNIVERSITY: 1960-1971

Abstract

Robert College, one of the first schools opened by American missionaries abroad, within the Ottoman Empire for many years. Robert College's student profile and curriculum changed after the foundation of the Republic and it remained as a private high school in English mostly attended by Turkish students. In the 1950s the College opened new departments offering diplomas equivalent to BA degrees. The College *yüksekokul* which offered degrees in Engineering and Business Administration soon started to have economic difficulties. The Board of Trustees considered the transfer of *yüksekokul* to the Turkish administration as a viable option. The Turkish side, too, saw this offer as an opportunity to build a new institution. It was possible to say that political developments in Turkey and the rise of anti-Americanism also affected the attitude of the American administration. The process of transferring the Robert College *yüksekokul* part to the Turkish administration, together with the College's old campus, took its final shape and in 1971 Boğaziçi University was established. After the opening of Boğaziçi University, the tradition of Robert College prevailed, but gradually a new institutional culture began to take hold.

Purpose: This article deals with the final years of Robert College as a higher education center and its transfer to the Ministry of Education. It focuses on the impact of the political developments of the period on education policies. The manuscript examines in depth the developments before and after the transfer, the agencies who took part in the process and how the birth of Boğaziçi University was perceived from the American and Turkish sides.

Method: Relying on the Robert College archives and biographical accounts it focuses on the differing dynamics of the Robert College's transformation to Bogazici University.

Findings: It can be said that the "Turkification" of Robert College was a product of a consensus among the American Board of Trustees and the Turkish bureaucrats and politicians. Ideological polarization of the 1960s, changing choices of administration, and Cold War conjuncture made the emergence of Bogazici University possible.

Originality: Based on archival findings the study offers a novel account of the College's transfer to the Ministry of Education. These findings are presented along with biographical sources

Keywords: Robert College, Turkish-American Relations, Bogazici University, Political History, Higher Education

JEL Classification:F50

GİRİŞ

1863 senesinde Cyrus Hamlin ve Christopher Rhineland Robert'in işbirliğinde İstanbul'da faaliyete başlayan Robert Koleji Amerikan misyonerlerin yurtdışında açtığı ilk eğitim kurumlarından bir tanesi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son döneminde Robert Kolej'in öğrencileri özellikle gayr-i Müslim tebaanın, yani Rum, Ermeni, Bulgar cemaatin, çocuklarından oluşmuştur (Hamlin, 2013; Gates, 1940). Uzun yıllar okulu yöneten Hamlin'den sonra müdürlüğe gelen damadı George Washburn da yaklaşık 30 sene bu görevde bulunmuştur. Washburn dönemi okul yönetimi Osmanlı Devleti'nin siyasi gidişatını yakından takip etmiş, azınlık mensubu öğrencilerinin faaliyetleri ile ilgilenmişlerdir. Nitekim yeni Balkan devletlerinin kuruluşu esnasında Robert Koleji mezunları önemli rol oynamıştır (Sabev, 2014; Washburn, 2012). Her ne kadar bir eğitim kurumu olsa da Robert Koleji dönemin siyasi gelişmelerinden sık sık etkilenmiştir. Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve sonrası yaşananlar Robert Koleji idarecilerinin devlet yöneticileri ile ilişkilerini zorlaştırmış, ancak okul bu çalkantılı dönemlerde faaliyetleri sürdürmeyi başarmıştır. Zor dönemlerde okulun Amerika'daki Mütevelli Heyeti üyeleri de devreye girmiş, çoğunlukla kişisel ilişkilerini kullanarak Robert Koleji'nin devamı için hem Amerika'da hem de Türkiye'de yetkili kişilerle iletişim halinde olmuştur (Grabıl, 1970; Erken, 2015). Lozan görüşmeleri sürecinde de başta müdür Gates olmak üzere Robert Kolej yetkilileri iki ülke arasındaki ilişkilerde rol oynamış, karşılıklı güveninin sağlanması ve şartların uygulanması için gayret göstermişlerdir (DeNovo, 1963: 234). Bu açıdan bakıldığında Robert Koleji'nin Türkiye'deki siyasi ortam, Türk-Amerikan ilişkileri ve daha geniş anlamda dünyadaki siyasi konjonktürden etkilendiğini söylemek mümkündür.

1863'de misyoner okulu olarak açılan ve Amerika'daki misyonerlik fonlarından destek alan Robert Kolej, 1923'de Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra misyoner okullarının faaliyetlerine son verilmesi üzerine yapısal değişikliğe gitmek zorunda kalmıştır. Anadolu'da kurulan misyoner okullarının çoğu kapanmış, İstanbul'da da açık kalan tek Amerikan okulu Robert Koleji olmuştur. Kız bölümü ile birlikte faaliyetlerine devam eden Robert Koleji Cumhuriyetin ilk yıllarında Amerika ile Türkiye arasındaki iyi ilişkilerin seyrinden de faydalanmıştır. Buna ilaveten Türkiye'nin demografik yapısıyla da paralel olarak okuldaki Türk öğrenci sayısı giderek artmış, okuldaki Türk öğrenci oranı kısa zamanda %70'i geçmiştir (Acun, 2015). Bu süreçte Robert Koleji finansal zorluklarla da karşılaşmış, özellikle 1929 sonrası Büyük Ekonomik Buhran ve II. Dünya Savaşı dönemlerinde okulun faaliyetleri zora girmiştir (Scipio, 1955). Buna karşın özellikle 1945'den sonra Robert Koleji yönetiminin gerek CHP gerek de Demokrat Parti döneminde yönetimle daha iyi olmuş, Türk-Amerikan ilişkilerindeki yakınlaşmadan Robert Koleji de faydalanmıştır.

Okulun önem verdiği önemli hususlardan bir tanesi Amerikalı personelin varlığının devamı olmuş, Amerika'dan başarılı öğretmenler ders vermek üzere İstanbul'a davet edilmiştir. Ancak Robert Kolej'deki Türkiye'deki Müslüman nüfusa eğitim veren bir kuruma dönüşmesi doğal olarak okulun öğretmen ve idareci kadrosunu da değiştirmeye başlamıştır. 1950'lilerden itibaren Mütevelli Heyette Türk isimler yer almıştır. Okulun ilk Türk mezunlarından Hüseyin Pektaş müdür yardımcısı olarak

görevlendirilmiş, ilerleyen senelerde Aptullah Kuran, Orhan Mersinli gibi isimler lise ve yüksekokulda Türk müdür yardımcısı olarak görev almışlardır. Bu gelişmelere paralel olarak 1960 senesinden sonra Robert Kolej'in sevk ve idaresinde Türk yöneticiler ve siyasilerin rolünün arttığını söylemek mümkündür.

Aslında Robert Koleji'nde Türk ağırlığının artma sürecinin 1950'lerde müdürlüğe gelen Duncan Ballantine ile başladığını söylemek mümkündür. Ballantine Robert Koleji için Amerika'da kaynak arayışına girdiğinde sık sık artık okulun "Türkiye'nin bir kurumu" olduğunu ifade etmiş, ancak okulun desteklenmesinin Amerikan çıkarlarını savunmak için daha önemli olduğunu savunmuştur. Nitekim uzun vadede okulda akademik personel olarak görev almak üzere seçtiği 10 civarı öğrenciyi Rockefeller Vakfından aldığı destekle Amerika'ya doktora yapmaya göndermiştir (Robert College Turkish Faculty Training; 1956–1959). Bu programla Amerika'ya giden isimlerin bir kısmı Robert Kolejinde ve Boğaziçi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak geri dönmüştür. Rockefeller Vakfı'nın Robert Kolej'e sağladığı destekler bununla da sınırlı kalmamış, Kolej'in mühendislik okulunun açılması için yüklü bir bağışta bulunmuştur. Bu şekilde Robert Kolej Mühendislik Okulu diğer mühendislik fakülteleri ile rekabet edebilecek bir şekilde Yüksek Okul olarak eğitim vermeye başlama imkanına sahip olmuştur.

Yine 1950'lerde Türkiye'deki yükseköğretim sistemine Amerikan destekli kurumların dahil olması Robert Kolej için avantaj sağlamıştır. İstanbul ve Ankara üniversiteleri ile İTÜ'nün dışında, Amerikan yardımı ile kurulan ODTÜ ve Hacettepe projeleri hayata geçirilmiş, Amerikan dış yardımından destek alan Atatürk Üniversitesi Erzurum'da açılmıştır. Robert Kolej'in Mühendislik, İdari Bilimler, Fen Edebiyat ve Yabancı Diller Fakültelerinin de "Yüksek Okul" statüsü elde etmesi bu dönemde mümkün hale gelmiştir. Bu noktada genel anlamda Türkiye'deki yükseköğretimin yaygınlaştırılması için uygulanan politikalar ile birlikte dış politikadaki gelişmeler de önemli rol oynamıştır. Gelişen bölgesel ilişkilerinin seyrine paralel olarak Türkiye Sovyetler Birliği'nin etki alanına girme riskine karşı daha çok Amerikan desteği almaya başlamıştır. Türkiye'deki altyapı hizmetlerinin gelişmesi, eğitim ve kalkınma projelerinin devamı için eğitilmiş insan gücüne duyulan ihtiyacın ancak Türkiye'nin kendi kurumlarından sağlanabileceği fikri ağır basmıştır (General Correspondence, Ballantine, 1955-1959). Türkiye'nin bu açıdan bölgede model olabileceği ve düşünülmüş, bu perspektif ile Ankara'da yeni kurulan Üniversiteye "Ortadoğu Teknik Üniversitesi" ismi verilmiştir. Demokrat Parti döneminin önemli projelerinden olan ODTÜ'nün yönetim kurulunda Adnan Menderes de yer almıştır (Ersoy, 2002, 5-10). Özetle, 1950 sonrası özellikle mühendislik eğitimine yapılan yatırımdan Robert Kolej de faydalanmayı başarmış, bu atılımlar Türkiye'deki başarılı öğrencilerin Robert Kolej'i'ne olan ilgisini arttırmıştır.

Son olarak, Robert Kolej'in yeni bir yükseköğretim merkezi olarak öne çıkmasında özellikle İngilizce eğitiminin rolü olmuştur. Dönemin eğitim olanakları içinde Türk öğrencilerin iyi İngilizce öğrenebilecekleri kurumlar oldukça sınırlıyken, Robert Kolej'in bu alanda eskiye dayanan kurumsal tecrübesi ilgili bölümlerde okuyacak olan öğrenciler için ciddi katkı sağlamıştır. Okulun

Yabancı Diller bölümü daha da güçlendirilmeye çalışılmış ve başarılı Türk öğrenciler için bir cazibe merkezi haline gelmesi amaçlanmıştır. Mezunların eğitim ve iş hayatına Amerika’da devam etme imkanının daha kolay olması dönemin Türkiye’si koşullarında Robert Koleji Yüksek Okulu’nu hem eski üniversitelere karşı hem de yeni kurulan ve henüz yabancı dil eğitiminde tecrübesi az olan ODTÜ ve Hacettepe’ye nazaran avantajlı kıldığını söylemek mümkündür.

27 MAYIS 1960 ASKERİ DARBESİ VE SONRASI

27 Mayıs darbesi 10 senelik Demokrat Parti yönetimine son vermiş, askerlerin oluşturduğu Milli Birlik Komitesi yönetimi devralmıştır. Yakın tarihlerde Ortadoğu ve Latin Amerika’da meydana gelen darbeler neticesinde Amerikan karşıtı yönetimlerin iktidara gelmiş olması benzeri bir durumun Türkiye’de de yaşanma ihtimalini düşündürmüş, ancak Milli Birlik Komitesi ilk andan itibaren Amerika ile olan ittifaka ve NATO’ya bağlı kalacağına dair taahhüt vermiştir (Cengiz, 2020, s.43). Okul yöneticileri Milli Birlik Komitesinin bu tavrından dolayı biraz rahatlamış olsalar da yeni dönemde siyasetin nasıl bir yön izleyeceği merak konusu olmuştur. İlâveten, 27 Mayıs darbesinin önde gelen isimlerinden İstanbul Valisi Orgeneral Refik Tulga’nın kızının mezuniyeti sebebiyle Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Robert Kolej’e bir ziyarette bulunmuştur (Freely, s. 127). Okul Atatürk ve İsmet İnönü tarafından desteklenmiş olsa da ilk kez bir Cumhurbaşkanı Robert Kolej’i ziyaret etmiştir. Cemal Gürsel ziyareti esnasında okulun Türk-Amerikan ilişkileri için çok önemli bir kazanım olduğunu ve bu eğitim ortamının devam etmesi gerektiği yönünde övücü sözler kullanmıştır. Gürsel’e göre Türkiye Batı penceresinden alabileceği ne varsa almalıdır. Yine Amerika’da Kolej için tertiplenen törene gönderdiği mesajda her iki ülke arasındaki dostluğun uzun yıllar önce atıldığını ve temelinde “özgürlük ve demokrasi”nin yer aldığını belirtmiştir (Gürsel, 1961; Freely, s.127, s.131). Aynı etkinliğe katılan Türkiye’nin Amerika büyükelçisi Numan Menemencioğlu ise Kolejlerin her iki arasındaki işbirliğinin en iyi ve kullanışlı örneği olarak nitelendirmiştir (Menemencioğlu, 1961). Yine bu dönemde Mütevelli Heyet üyelerinden bazıları Türkiye’ye gelmiş ve siyasilerle görüşmelerde bulunmuşlar, dönemin Başbakanı İsmet İnönü’yü de ziyarete gitmişlerdir. Türk siyasetçi ve bürokratlarının Robert Kolej’e yönelik ilgileri Amerikan tarafı açısından moral verici olmuştur. İlâveten, 1961 anayasasının üniversitelere getirdiği yeni haklar Robert Koleji Yüksek Okulunun otonom yapısını sürdürmesini mümkün kılmıştır. Ancak 27 Mayıs’tan kısa süre sonra özel okullar hakkında çıkarılması planlanan yasa tasarısı mali açıdan Koleji zora soktuğu için yetkililer yine İsmet İnönü ile görüşmüş, okulun mali açıdan devamı için bir takım yeni düzenlemeler talep etmişlerdir. Kolej yönetimi her ne kadar 27 Mayıs askeri darbesinin değiştirdiği siyasi düzenden olumsuz etkilenmese de eğitime dair yeni düzenlemeler okul açısından sıkıntı oluşturmuştur.

Diğer taraftan, Türkiye’de 1961 seçimleri sonucunda CHP ile Demokrat Parti’nin devamı olarak kurulan Adalet Partisi koalisyon hükümeti oluşturmuş ve bu hükümet yaklaşık 3 sene sürmüştür. Her ne kadar çok partili siyasi hayat yeniden başlasa da eski Başbakan Adnan Menderes ve bakanların idam edilmesi, Albay Talat Aydemir’in başarısız darbe girişimleri askeriye’nin siyaset üzerindeki

etkisinin henüz azalmadığını göstermiştir. Buna ilaveten, 1964 senesinde Adalet Partisi başkanlığına gelen Süleyman Demirel 1965 genel seçimlerinde ciddi bir başarı kazanmış ve tek başına iktidara gelmiştir (Karpata, 1973; s.262). Adalet Partisi'nin bu kadar güçlü bir şekilde iktidara gelmesi 27 Mayıs sonrası etkili olan asker ve aydın çevresinde memnuniyetsizlik oluşturmuş, Demokrat Parti döneminin bir tekrarına karşı muhalif gruplar harekete geçmiştir. Aslında Adalet Partisi'nin Demokrat Parti'nin bir devamı olarak 1950'li yılları yeniden canlandırmayı hedefi, Süleyman Demirel'in de Amerika ile iyi ilişkileri Robert Koleji açısından bir avantaj olabileceği düşünülmüştür. Diğer taraftan Adalet Partisi hükümeti iktidara geldiğinde Johnson mektubunun etkileri henüz devam etmektedir ve Türk-Amerikan ilişkilerinde güven sarsılması yaşanmıştır (Uslu, 2003; s. 171). Yine de Demirel İstanbul'da Robert Koleji Mütevelli Heyeti ile görüşmüş, okulun faaliyetlerine devam etmesi için elinden geleni yapacağına söz vermiştir. Ancak Demirel kendi hükümetinin ekstra kaynak üretemeyeceğini, Amerika'daki yetkililerden Koleje daha fazla destek vermeleri için ricacı olacağını taahhüt etmiştir. Netice olarak Demirel ile yapılan görüşmeler okulun geleceği açısından yeni bir netice doğurmamıştır (Kuran, s. 22-24).

Bu gelişmelere paralel olarak,1964 senesinde Johnson Mektubu krizi ile başlayan Türk-Amerikan ilişkilerdeki dalgalanma 1965 sonrasında dünya genelinde de artan sol hareketlerin Türkiye'ye yansımalarıyla farklı bir seyir izlemeye başlamıştır. Türkiye'deki aydın ve bürokrat kesim arasında Amerika'nın Türkiye'deki etkisinden duyulan rahatsızlık artmış, özellikle Yön dergisi çevresinde başlayan Amerikan karşıtlığı zamanla üniversitelerdeki gençlik örgütleri ve askeriyeyi de etkilemeye başlamıştır (Karpata, 1973, s.366). Kısa zaman içinde örgütlenen sol öğrenci hareketleri Amerikan karşıtı eylemler tertip etmiştir. Bunlar arasında en çok gündeme gelen hadise 1967 senesinde 6. Filo askerlerine karşı düzenlenen miting olmuş, 6. Filo karşıtı düzenlenen eylemlerde Türkiye'ye gelen Amerikan askerleri öğrenciler tarafından denize atılmıştır. (Milliyet, 18.07.1968)

Aslında bu ve benzeri olaylar dünyada yükselen Amerikan karşıtlığı ile paralel bir şekilde Türkiye'de de yankı bulmuştur. İlaveten, Amerikan iç siyasetindeki değişim de dışarıdaki faaliyetleri etkilemiştir. Eisenhower döneminde çizilen Ortadoğu siyaseti ile Amerika Ortadoğu'da daha görünür olmuş, Kennedy döneminde de Amerika'nın popülerliği yükselmiştir. (Eisenhower, 1956; Kennedy, 1961; Barrett, s.10, 323). Önce Johnson sonra da Nixon'un Başkanlığında ise Amerika'nın Ortadoğu'daki ilişkileri zayıflamış, 1967 Arap-İsrail Savaşı ile de soğukluk artmıştır (Çakmaktaş, 2022). Türkiye ile ilişkilerin de dalgalanmaya başlamasıyla birlikte bölgeye yapılan Amerikan dış yardımı azalmış, bu durum Robert Kolejini de etkilemiştir. Gerçekten de 1968 sonrası öğrenci olayları şiddetlenmiş, eylemlerde bazı Amerikalı personeller hedef alınmıştır (Cumhuriyet, 05.03.1971). Büyükşehirler ve Anadolu kırsalında görev alan çok sayıda askeri ve tekniker Amerikan personeli için ekstra güvenlik tedbirleri uygulanır hale gelmiştir. Daha önce benzeri olmayan bu durum Robert Kolejinin personeli için de bir tehlike oluşturmaya başlamıştır. 1967'den sonra sol öğrenci hareketlerinin çok etkili olduğu üniversitelerin başında ODTÜ gelmiş, kampüste güvenlik güçleri ile çatışmalar yaşanmış,

dersler boykot edilmiş, son olarak da okulu ziyaret eden Amerikan Büyükelçisi Kommer'in arabası yakılmıştır (Milliyet, 08.01.1969; Cumhuriyet; 07.01.1969).

ODTÜ de her ne kadar yönetsel yapısı açısından Robert Kolejinden farklı olsa da Amerikan desteği ile kurulan bir eğitim kurumu olduğu için Amerikan karşıtlığının merkezi haline gelmesi, Robert Koleji yönetimini kaygılandırmıştır. 1968 senesinde Robert Koleji Mütevelli Heyeti eskiden ABD dışişlerinde bürokrat olarak da görev yapan John Scott Everton'a okulun müdürlüğünü teklif etmiş ve Everton da bu görevi kabul etmiştir. Bu şekilde uzun süredir devam eden müdür arayışı çözüldüğü gibi Everton Robert Koleji'nin Boğaziçi Üniversitesi'ne devredilmesi sürecini tamamlayan isim olmuştur. Ancak atanmasından kısa süre sonra öğrenci eylemlerinde artış olmuş, hatta Everton sık sık istifaya davet edilmiştir. (Freely, s.182). Toplanan öğrenci forumları idareden okulun yönetimi hakkında değişiklik talep etmeye başlamış, hatta bazı öğrenciler Kolejin "millileşmesi" gerektiğini savunmuştur. 1968 senesinde Dev-Genç Robert Koleji Güney Kampüste eylem düzenlemesi önemli dönüm noktalarından birisi olmuştur. Kolejin öğrenciler tarafından basılmasından sonra yaşananlardan dolayı okul tatil edilmiş, güvenlik önlemleri daha ciddi değerlendirilmeye başlanmıştır (Kuran, s. 21). Ancak bütün bu gelişmelere rağmen artan Amerikan karşıtlığı ve eylemlerinin dozajı Robert Koleji'nde diğer üniversite kampüslerindeki kadar şiddetli hissedilmemiştir. Eylemler neticesinde öğrenciler ile toplantılar yapılmış, karşılıklı talepler ortaya konmuş, olayların daha fazla alevlenmesinin önüne geçilmiştir (Freely, 164).

Yine bu dönemde okul hakkında medyada çıkan haberler öğrencileri etkilemiş, özellikle dönemin önemli gazetelerinden Cumhuriyet'te Robert Kolej'e dair yayınlanan yazı dizisinde okulun Amerikan emperyalist projesi olduğunu ve artık Amerikalıların söz haklarının olmaması gerektiği savunulmuştur (Freely, 183). Özellikle 1970-71 güz dönemi başladığında okulun geleceği tartışması alevlenmiş, eylemler artmış ve radikal sol gruplar okuldaki Amerikan yöneticilerin istifasını isteyip kampüs baskınlarını arttırmıştır. Marks, Mao gibi sosyalist liderlerin pankartları ve sözleri kampüse asılmaya başlanmış, sol düşüncenin varlığı çok daha görünür hale gelmiştir. Amerikalı hocaların odalarını ve arabalarını taşlanmış, okuldaki bazı yapılar tahrip edilmiş, hatta farklı noktalarda zaman ayarlı bombalar bulunmuştur (Freely, 184-186). Bu durum Amerikan Mütevelli üzerindeki baskıyı da arttırmış, gelinen noktada mecburen eğitime ara verilmesi kararı alınmıştır.

1960'dan sonraki olumlu havanın 1965'den sonra değişmesini sadece Türkiye'de solun yükselişi ile açıklamak yeterli değildir. Robert Koleji'nin finansal sürdürülebilirliği 1957'de açılan Yüksek Okul ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Robert Kolej Türkiye'deki ilk ve tek özel yüksek okul olarak faaliyet gösterirken öğretim üyelerinin maaşlarının karşılanması ve kampüs altyapı giderlerinin sağlanması için gerekli geliri üretmekte zorlanmaya başlamıştır. Amerika'dan sağlanan yüklü desteklerle inşa edilen binalar, altyapı hizmetlerinin devamı ve davet edilen akademik personelin korunabilmesi için dış desteğe ihtiyaç devam etmiştir (Freely, s. 166). Amerika'dan gelecek bu yardımlar ise Türkiye'deki olaylar kadar dünyadaki siyasi ve toplumsal gelişmelere göre de değişiklik

göstermiş, Amerikan dış yardımı Türkiye yerine Afrika ve Asya'daki "daha az" gelişmiş ülkelere kaymaya başlamıştır. Aslında Robert Kolej'inin yetkili isimleri ve eski mezunları artık okulun Türkler tarafından yönetilebileceği fikri olgunlaşmıştır. Kolejde uzun yıllar görev yapan ve eski Mütevelli Heyeti Başkanı Cleveland Dodge'un kızı olan Elizabeth Dodge hatıratında Türklerin okulun misyonunu özümstediklerini ve göreve kendilerinin devam edebileceklerini yazmıştır (Huntington-Dodge, 1979; 211-214). Okulun 100.yılı etkinlikleri için uzun zaman sonra İstanbul'a tekrar gelen Dodge Türkiye'deki değişimi de gözlemlemiş, kendisinin bıraktığından daha farklı bir toplum bulunduğunu not etmiştir (Huntington-Dodge, 1979). Netice olarak, Robert Kolej'in altyapı imkanlarının kısıtlı olduğu, az sayıda Türk öğrencinin okuduğu dönemlerdeki misyonundan farklı bir misyon fikri giderek ağır basmıştır. Nitekim Cumhuriyet Türkiye'sinde okuldan mezun olan öğrenciler yavaş yavaş önemli mevkilere gelmiş, ekonomik güç sahibi olmuşlardır. Amerikalı Mütevelli Heyeti yönetime alınabilecek Türk mezunların üzerinde durmuş ve şu isimler gündeme getirmiştir: Bedia Akkoyunlu, Nail Alpar, Nazıme Antel, Bülent Yazıcı, Vecdi Diker, Nejat Eczacıbaşı, Ahmet Çavuşoğlu, Omer Erul, Süreyya Ağaoğlu, Hakkı Avunduk, Hakkı Tarık Koyuturk, Kemal Yalter, Fasıla Giz, Meliha Terzioğlu, Rauf Orbay, Ahmet Emin Yalman, Hazım Atıf Kuyucak, Adnan Adıvar. (Franklin, 1963). Netice itibari ile Vecdi Diker ve Bülent Yazıcı'ya Mütevelli Heyet olmaları teklif edilmiş, bu isimler de devir teslime kadar okulun Mütevelli Heyetinde görev yapmışlardır.

Mütevelli Heyete giren ve okul idaresinde yer alan Türk yöneticiler Türkiye'deki resmi makamlar ile Vakıf Mütevellisi arasında köprü rolü oynamaya başlamışlardır. 1965 sonrası süreçte öne çıkan isimlerden bir tanesi de Aptullah Kuran olmuştur. Aptullah Kuran 1948 senesinde Robert Kolejinden mezun olduktan sonra ODTÜ mimarlık fakültesine katılmış, uzun süre fakülte dekanlığı görevinde bulunmuştur. ODTÜ'deki gerginliklerin de etkisiyle yeniden İstanbul'a dönmeyi tercih etmiş, Robert Koleji müdür yardımcılığı teklifini kabul etmiştir (Kuran, 2002, s. 7-8). Kuran Robert Kolej'in Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüşmesi sürecinde önemli bir rol oynamış, okulun tarihi Bebek kampüsünün Üniversite olarak hizmet vermesini mümkün hale getirmeye çalışmıştır. Bunun yanında, Robert Koleji Mütevelli Heyeti gelecekte okulun nasıl yönetilmesi gerektiğine dair bazı uzmanlara özel raporlar yazdırmış, Türk mezunlara ve yöneticilere danışmıştır. Raporlar Robert Koleji'nin Türkiye'deki "demokratik kültür" için çok önemli bir katkı sunduğunun ve Batılılaşma yolunda yol gösterici olabileceğinin altını çizmişlerdir (A Fund-Raising Report and Recommendations by Kersting, Brown and Company, 1957; Malin 1963). Mezunlar da çoğunlukla Robert Kolej'in istisnai bir kurum olduğu ve kapatılmaması gerektiği kanaatini paylaşmışlardır. Mesela hem Karayolları Genel Müdürlüğü hem de Ulaştırma Bakanlığı görevinde bulunan Orhan Mersinli Robert Kolej'in Türkiye'nin gelişimi açısından çok önemli bir kurum olduğunu ve faaliyetlerinin devam etmesi gerektiğini savunmuştur (Franklin, 1963). Edebiyat bölümünde öğreticilik yapan Fahir İz de Robert Kolej'in Türkiye'deki "özgür düşünce" çok önemli bir katkı sağladığını not etmiştir. Mezunların çoğu buna benzer bir şekilde okulun

Amerikan kökenli bir “Türk” kurumu olarak varlığını sürdürebileceğini, çünkü Türkiye’nin ihtiyaçlarına yönelik cevaplar üreten bir yapıya evrildiğini ifade etmişlerdir (Franklin, 1963).

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİNE DÖNÜŞÜM

1960’ların sonunda okulun içinde bulunduğu mali kriz derinleşmiş, bunun temelinde de belli bir süredir bütçedeki açığı kapatan USAID (United States Agency for International Development- Amerikan Uluslararası Kalkınma Ajansı) yardımının azalmaya başlaması olmuştur (Kuran, s. 9-11). Kısa vadede yeni bir kaynak oluşturmak mümkün gözükmediği için durumu görüşmek üzere New York’taki Mütevelli Heyeti ile görüşmeye giden Türk üyelerden Bülent Yazıcı, Nahit Alpar ve Abdullah Kuran toplantılar neticesinde okulun mali yapısının artık sürdürülemeyeceğini anlamıştır (Kuran, s. 12-13). Özellikle Yüksek Okul çok maliyetli bir yatırım olduğu ortaya çıkmış ve kaliteli bir şekilde devam etmesi için masrafların kısılması mümkün gözükmemiştir. Okul müdürü Everton’un ilk düşündüğü çözüm okulun tasfiye edilmesi olmuş, ancak öğrenci sayısı az hoca ücretleri de yüksek olduğu için gerekli bütçe bulunamamıştır (Kuran, s. 22-23). AID yardımının artırılmasına dair yapılan girişimler de fayda vermemiştir. En masraflı bölüm olan mühendislik okulunun kapatılması fikri de ilk başta uygun gözükse de bölümü masraflı olmakla birlikte çok popüler olması işleri zorlaştırmıştır.

Mütevelli Heyeti toplantılarında Kolej’in Türk yönetimine devredilmesi fikrini kimi üyeler olumsuz karşılamış kimi üyeler de onaylamıştır. Bazı üyeler bu kararı yüzyılı aşkıncıdır yapılan Amerikan yatırımını terk etmek olarak değerlendirmiş, bazı üyeler ise yüksekokulun devredilmesinin kuruluş amacı ile çelişmeyeceğini savunmuş, Robert Koleji’nin Orta ve Lise eğitime odaklanması gerektiği gündeme gelmiştir (Freely, s.165-168). Gerçekten de okulun orta ve lise kısmını bitiren eski mezunları Robert Kolej ile özdeşleşmişken Yüksek Okul kısmında henüz aynı kurumsal aidiyet oluşmamıştır. Kolej’in Türk eğitim sistemindeki ağırlığı Lise kısmında çok daha güçlü hissedilirken aynı etki Üniversite eğitimi aşamasına yansımamıştır. Çoğunluğu Fransız ve Alman ekolünden gelen İstanbul ve Ankara üniversitelerindeki yerleşik kadrolar Amerikan tarzı eğitim veren Robert Koleji’nin Yüksek Okulunu şüphe ile karşılamışlardır (Freely, s.131). Gerçekten de Türkiye’de yükseköğretim alanında Amerikan modelinin etkili olduğu ODTÜ ve Hacettepe henüz yeni kurulmuşlar ve diğer iki üniversite kadar ağırlık sahibi olamamışlardır.

Robert Koleji’nin nasıl devrolacağı tartışmaları devam ederken Arnavutköy’deki kampüsün kanunen satılamayacağı anlaşılmıştır. Bu durumda erkek ve kız lisesinin birleştirilerek Arnavutköy’de devam ettirilmesi daha makul bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Bebek kampüsün tarihsel bir miras olarak korunması gerektiği yönündeki görüşler ise 1971 senesinde Anayasa Mahkemesi’nin özel yüksekokulların faaliyetlerini kısıtlayan kararı ile artık uygulanamaz hale gelmiştir (Cumhuriyet Senatosu Tutanak, s.1641). Aslında bu karar kar amaçlı kalitesiz özel okulları engellemek amaçlı için alınmış olsa zarar eden Robert Koleji de kararın muhatabı olmuştur. Yüksek Okul da Bebek

Kampüsünde faaliyet gösterdiği için bu şartlarda okulun devamı imkansız hale gelmiş, devrin detaylarını konuşmak için Türkiye'deki yetkililerle görüşülmesine karar verilmiştir.

Aslında 1969 yılının sonlarına doğru yapılan görüşmelerde Everton'un okulun "Türkleşmesi" olarak nitelendirdiği sürecin başlamasına dair kanaati pekişmiş, ancak Türkleşmenin nasıl olacağı daha önemli bir mesele olarak ortaya çıkmıştır. Everton'un önerilerinden bir tanesi Türklerden oluşan bir Vakıf kurup okulun yönetimini vakfa devretmek olmuş, çünkü Robert Koleji mezunlarının okulu sevk ve idare etmeye güçlerinin yetebileceğini düşünmüştür (Freely, s.166). Diğer kuvvetli alternatif olarak Robert Kolejin mirasına ve eğitim yaklaşımına en yakın iki kurum olduğu düşünülen ODTÜ veya Hacettepe Üniversitesi'ne devredilmesi önerilmiştir. Özellikle Hacettepe Üniversitesinin kurucusu İhsan Doğramacı Robert Koleji'ni okula katmaya çok sıcak yaklaşmış, zaten yeni gelişen ancak Ankara merkezli olan Hacettepe projesini bu şekilde İstanbul'a da taşımayı düşünmüştür (Kuran, 28-30; Freely, s. 171). Bunların dışında kampüsün İstanbul Üniversitesine veya Tübitak'a verilmesi de gündeme gelmiştir. Okulun devrine dair fikir ve öneriler ortaya çıkmaya başlayınca okul personeli ve öğrenciler de tartışmalara yavaş yavaş dahil olmaya başlamıştır.

Devir sürecinde rol oynayan önemli isimlerden biri 1969-1971 yılları arasında Adalet Partisi hükümetinde Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapan Orhan Oğuz olmuştur. Oğuz bu görevden önce Eskişehir'deki İktisadi İdari Bilimler Akademisi'nin kuruluşunda yer almış, 12 Eylül 1980 sonrasında da Marmara Üniversitesi'nin de kurucu rektörü olarak görevlendirilmiş ve yaklaşık 10 sene bu vazifede kalmıştır. Aptullah Kuran'a göre Orhan Oğuz Robert Koleji meselesini detaylıca incelemiş, üniversite yapılanmaları hakkında tecrübeli bir isim olarak Robert Kolej'in devamı için bağımsız bir üniversite seçeneği çok makul bulmamış, yeni üniversitenin kurulabilmesi için de gerekli Meclis onayının alınamayacağını düşünmüştür. Gerçekten de 1969 seçimleri sonrası Türkiye'deki siyasi bölünmüş ortamında böyle bir karar alınması için elverişli olduğunu söylemek mümkün değildir. Oğuz Eskişehir'deki modelin veya Hacettepe'nin Ankara Üniversitesi ile olan ilişkisi gibi bir modelin Robert Koleji için uygulanabileceğini önermiştir (Kuran, s.28-30). Buradan da anlaşıldığı üzere bakan Orhan Oğuz uygulanabilecek pratik çözümler üzerinde durmuş, okulun devrinin en hızlı şekilde yapılabilmesinin yolunu aramıştır. Benzer bir şekilde sürece yön veren isimlerden bir diğeri Vecdi Diker olmuştur. Robert Koleji Mütevellisinin Türk üyelerinden olan Vecdi Diker Koleji mezunu olup uzun yıllar Karayolları Genel Müdürlüğü yapmış aynı zamanda ODTÜ projesinin kuruluş aşamasında da yer almıştır (Ersoy, 2002; s.7-9). Diker'in önemli bir özelliği de Amerika'daki yapı inşaat sektörü ile yakın ilişki içinde olup aynı zamanda Türkiye'deki bürokrasi ve siyasi de yakından tanıyor olmasıdır. Vecdi Diker okulun nasıl devam edeceği konusunda yol arayışında olmuş, Türk makamları ile temaslarda rol oynamıştır.

1971 senesine gelindiğinde Türkiye'deki siyasi kamplaşma gerginleşmiş, eylemler ve öğrenci olayları şiddetlenmiştir. Netice olarak 12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri bir muhtıra vererek hükümetten görevi bırakmasını istemiş ve Süleyman Demirel yönetimindeki Adalet Partisi hükümeti istifaya zorunda kalmıştır. Askeriye, medya, bürokrasi ve siyasette Amerikan karşıtlığının bu

kadar güç kazandığı bir dönemde Robert Koleji meselesi de hassas bir hal almıştır. Aslında gerek Adalet Partisi içinde, gerek de CHP içinde Bülent Ecevit, Kasım Gülek gibi önemli Robert Koleji mezunu yöneticiler görev almıştır. Ancak sadece sol değil sağ hareket içinde de milliyetçiliğin güç kazanması ülkedeki yabancı faaliyetlerin devamını gittikçe zorlaştırmıştır. Nitekim yine 1960'ların başında ortak mütabakat ile başlatılan ve sayıları 1000'e yaklaşan Amerikan Barış Gönüllüleri de siyasi gündem meselesi haline gelmiş, programı 1960'ların sonundan itibaren devam ettirmek mümkün olmamıştır (Akbaş, 2006; Soysal, 2015; s. 139).

12 Mart yönetiminin telkinleri doğrultusunda yeni kurulan hükümette Milli Eğitim Bakanlığına yine eski bir asker olan Şinasi Orel getirilmiştir. Askerliği döneminde Robert Kolej'de verilen İngilizce kurslarına katılmış ve okulun yapısını iyi bilen bir isim olan Orel devir süreci için avantaj sağlamıştır.(Kuran, s. 30-32) Nitekim son karara varılmasında Orel'in tercihleri belirleyici olmuştur. Orel göreve gelir gelmez Everton ve Kuran ile görüşmüş, Robert Kolej'in normal bir yüksekokul olarak değerlendirilmesine karşı çıkmış ve merkezi tarihi kampüste olmak üzere bağımsız bir üniversiteye dönüşme fikrini desteklemiştir (Kuran, 30-32). Orel'in bu kararlılığı yönetimi rahatlatmış, hem mülklerin devri hem de akademik ve idari personelin hangi statüde görev yapacakları konuşmaya başlanmıştır. Protokole göre okulun mülkleri Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilecek, okulun idaresi tamamen Türk yöneticiler tarafından deruhte edilecektir. MEB ile Robert Koleji arasında imzalanan devir sözleşmesinde okul arazisinin eğitim amaçlı kullanılacağı belirtilmiş, devir gerçekleşikten sonra Boğaziçi Üniversitesi öğretim elemanlarının maaş giderlerinin Amerikan tarafından değil Türkiye devleti tarafından ödeneceği not edilmiştir (Freely, s. 189-190). Robert Kolejinin yeni bir üniversiteye çevrilme projesi son şeklini almış, isim olarak da Amerikalıların teklif ettiği "Robert" ismi Orel tarafından kabul görmemiş, yeni kurumun "Boğaziçi Üniversitesi" olarak açılması kararına varılmıştır. Nitekim 6 Eylül 1971 tarihinde çıkan yasa ve Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın da onaylaması ile okulun devri tamamlanmış, Kolej'in kampüsünde düzenlenen devir-teslim programına başta Milli Eğitim Bakanı Orel olmak üzere Türkiye ve Amerika'dan birçok isim katılmış, Boğaziçi Üniversitesi'nin kuruluşu da bu şekilde resmileşmiştir. İkinci müdür olarak görev yapan Aptullah Kuran Boğaziçi Üniversitesi'nin kurucu rektörü olarak görevlendirilmiştir (Kuran, s. 43-45). Boğaziçi Üniversitesi Robert Koleji'nin eski kampüsünü kullanmaya devam etse de aslında yeni bir kurumsal varlık şekline dönüşmesi gerçekleşmiş, Lise bölümü ise Arnavutköy'de faaliyet gösteren kampüse taşınmıştır.

SONUÇ

1950'lerden itibaren yükseköğretime yapılan yatırımın artması ve Amerika destekli yeni üniversitelerin açılması ile birlikte bir yükseköğretim kurumu olarak Robert Koleji de dönüşüme uğramıştır. Amerikan tarafı açısından "Türkleştirme" olarak değerlendirilen bu süreç dönemin siyasi gelişmeleri doğrultusunda farklı alternatifler üzerinde durularak yürütülmüştür. Yazışmalardan da anlaşılacağı üzere 1960'dan itibaren Robert Koleji'nin Mütevelli Heyeti'nin okulu ilgili Türk

kurumlara devretme kanaati olgunlaşmıştır. Amerikan siyasetindeki değişim ile okulun yaşamaya başladığı ekonomik kriz ve Türkiye’deki ideolojik kamplaşmalarla birlikte artan Amerikan karşıtlığı bu seçeneği en makul çözüm haline getirmiştir. Robert Koleji’nin Milli Eğitim Bakanlığı’na devrinin bir “milleştirme”den ziyade gerek Türkiye’deki farklı ideolojik gruplar, gerek de Amerikan tarafı nezdinde ortak bir yaklaşım ile alınmış bir karar olduğunu söylemek mümkündür. 12 Mart askeri müdahalesinin getirdiği siyasi değişikliklerin bu kararı kolaylaştırdığı anlaşılmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi olarak yeni bir kurumsal kimliğe kavuşan okulun ilk yıllarında yönetim çoğunlukla eski Robert Kolej mezunu Türk akademisyenlerde kalmış ve İngilizce eğitim devam etmiştir. Üniversiteye öğrenci alımında uygulanan dil barajı belirli sayıda ve havuzdan seçim yapmayı mümkün kılmış, bu da okulun kurumsal gelişimini etkilemiştir. Cumhuriyet döneminde Robert Kolejinden mezun olan isimlerin artık Türkiye’de önemli maddi ve siyasi imkanlar elde etmeye başlamalarının da devri bir fırsata dönüştürdüğünü söylemek de mümkündür.

Robert Koleji’nin Boğaziçi Üniversitesine dönüştükten sonraki dönüşümü farklı bir araştırma konusu olarak incelenmeyi hak etmektedir. Nitekim Rektör ve Senato seçimlerinin, akademik personel yönetimi ve maddi kaynakların oluşumunun dönemin siyasi gelişmelerinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Üniversite’nin ilk rektörü olarak Aptullah Kuran’ın atanmış, 1971’deki devirden hemen sonra dönemin Başbakanı olan Nihat Erim Rektör Aptullah Kuran’a bir mektup yollamış ve desteklerini iletmiştir (Kuran, s. 47). Kuran okul kapandıktan sonra da Amerika’ya gidip özellikle yabancı hocaların maaşları için yine Rockefeller ve Ford Vakıflarına talepte bulunmuş, Rockefeller’den eskisi gibi destek alamasa da Ford Vakfından daha olumlu yanıt almış ve Amerika’dan taahhüt edilen bütçelerle ile en azından yabancı hocaların maaşları açısından rahatlamıştır (Kuran, s.50-55). Bu açıdan Aptullah Kuran yönetimi hem Robert Koleji tecrübesinin devamı, hem de 12 Mart yönetiminin tercihi olarak gelmiş, ancak okuldaki etkisi sadece bu dönemle sınırlı kalmamış 1973-1980 arasında iktidara gelen farklı partiler, koalisyonlar ve milli eğitim bakanları ile de uyumlu çalışabilmiştir. 1970’lerin yoğun siyasi çatışma ortamında Boğaziçi Üniversitesi İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve ODTÜ’nün aksine öğrenci olaylarının merkezi olmamış, Bebek’teki tarihi yerleşkeye ilaveten yeni bir kampüs inşaatı tamamlanmış ve okul kendi kimliğine kavuşmaya doğru adım atmıştır. Diğer bir ifade ile kurum bir taraftan “Türkleşirken” diğer taraftan “Amerikan” kimliğini terk etmeye yanaşmamış, devletin sağladığı kaynaklar ile geçmişten gelen tecrübesini birleştirmeye çalışmıştır.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2015). Robert kolej mezunları ve meşhurları, *Tarih Eğitimi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 136-164.
- Akbaş, O. (2006). Amerikan gönüllü kuruluşları: Barış gönüllülerinin dünyada ve Türkiye'deki Çalışmaları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, Cilt 4, Sayı 1
- Arnove, R. (1980) *Philanthropy and cultural imperialism: The foundations at home and abroad*, GK Hall.
- Ballantine, D. (1955-1958), General Correspondence, *Robert College Records*, Box 24, Folder 29
- Ballantine, D. (1956) Proposal to the Ford Foundation: The Role of the American Colleges in Turkey, *Robert College Records*, Box,42, Folder, 3;
- Ballantine, D. (1956) Report to the Board of Trustees of American Colleges in Istanbul, *Robert College Records*, Box 40, File 3
- Ballantine, D. (1956) Scientific and Technical Institutions in Underdeveloped Countries, *Robert College Records*, Box 42, File, 16; Ballantine, D.
- Barrett, R (2007). *The Greater middle east and the cold war: US foreign policy under Eisenhower and Kennedy*, London: I.B Tauris.
- Cengiz, Fatih Çağatay (2020). *Turkey: The pendulum between military rule and civilian authoritarianism*, Boston: Brill
- Cumhuriyet*, 05.03.1971
- Cumhuriyet*, 07.01.1969
- Çakmaktaş, N. (2022) *Çağdaş selefi ekoller ve siyaset düşüncesi*, İstanbul: Nobel
- DeNovo, J. (1963). *American interests and policies in the middle east: 1900-1939*, Minneapolis: University of Minnesota Press
- Dodd, P. (1957). A Report to the Ford Foundation, 1957, *Robert College Records*, Box 42, Folder 5.
- Eisenhower, D. (1956). Address and Remarks at the Baylor University Commencement Ceremonies, Waco, Texas, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=10499> (erişim 13 Şubat 2015).
- Erken, A. (2018). *American and the making of modern Turkey*, London: Bloomsbury
- Ersoy, U. (2002). *Bozkırı yeşertenler*, Ankara: Evrim
- Franklin, C.M. (1963). Report on the Educational and Financial Pro Folder of Robert College and the American College for Girls, İstanbul, Turkey, *Robert College Records*, Box 42, Folder 16
- Freely, J. (2009). *A History of robert college*, İstanbul: Yapı Kredi
- Fund-Raising Report and Recommendations by Kersting, Brown and Company Inc: Robert College and the American College for Girls, (1957), *Robert College Records*, Box 42, Folder:
- Garwood, D. (1962). An Experiment in Bilingual, Bicultural Education, Liberal Education, V.XLVIII, NO:1, March; "Robert College-Humanities, 1956– 1965".
- Grabill, J. (1970). Cleveland H. Dodge, Woodrow Wilson, and the near east, *Journal of Presbyterian History (1962-1985)*, Vol 48, No. 4, 1970, 249-264
- Grew, J. (1952). *A turbulent era*, Boston: Houghton
- Gürsel, C. (1961). Message of General Cemal Gürsel, Head of State of the Turkish Republic on the Occasion of the Turkish-American Celebration of April 18th, 1961, *Robert College Records*, Box: 51, File: 17.

- Heather S. and Doğan, M.A (eds). (2011) *American missionaries and the middle east*, Salt Lake City: Unv of Utah Press
- Huntington-Dodge, E. (1979). *The joy of service*, New York: YWCA
- Karpat, K. (1973). *Social change and politics in Turkey: A structural-historical analysis*, Leiden: Brill
- Kuran, A. (2002). *Bir kurucu rektörün anıları*, İstanbul: Boğaziçi
- Malin, P.M. (1963). Robert College in its Centennial Year”, *Robert College Records*, Box 51, Folder 19 .
- Menemencioglu, N. (1961). Speech Delivered by Ambassador Menemencioglu, *Robert College Records*, Box: 51, File: 17.
- Milliyet*, 08.01.1969
- Milliyet*, 18.07.1968
- Robert College Turkish Faculty Training: 1956–1959, 1961– 1967; RFA, *Rockefeller Foundation Records*, RG 1.2, Series 805 S, Box 2, Folder 12– 13
- Sabev, O. (2014). *Spiritus roberti*, İstanbul: Boğaziçi
- Scipio, L. (1955). *My thirty years in Turkey*. New Hampshire: Richard Smith
- Soysal, M. (2015) Barış gönüllüleri ve Türkiye’deki faaliyetleri, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* s. 56, 113-146
- Uslu, N. (2003). *Turkish-American relationship between 1947 and 2003: The history of a distinctive alliance*. New York: Nova Publishers.
- Washburn, G. (2012). *Fifty years in Constantinople and recollections of robert college*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.